

Wolof

WOLOF

O wolof é a lingua do pobo Wolof e converteuse na lingua vehicular principal de Senegal; é falada polo 80% da poboación.

Correspondencias fonéticas: o wolof escríbese como soa. Utiliza “ñ” para o mesmo son que no galego e/ou español.

Algunhas expresións usuais

Como esta vostede?	Naka nga def?
Ben	Mangi fi rek
Grazas	Jérë jëf
Si	Waaw
Non	Deedeet
Comer	Lekk
Beber	Naan
Quero/quixese	Dama bëgg
Día	Bëcëk
Noite	Guddi
Calor	Tang
Frío	Sedd
Teño calor	Dama tang

Os números

Un/unha	Benn
Dous/dúas	Ñaar
Tres	Ñett
Catro	Ñent
Cinco	Juroom
Seis	Juroom benn
Sete	Juroom ñaar
Oito	Juroom ñett
Nove	Juroom ñent
Dez	Fukk
Vinte	Ñaar fukk
Trinta	Fanweer
Corenta	Ñent fukk
Cincuenta	Juroom fukk
Cen ou 500FCFA	Teemeer
Cento cincuenta	Teemeer ak juroom fukk
Cincocentos	Juroomi teemeer
Mil ou 5000 FCFA	Juni
Dez mil	Fukki junni

GRAMÁTICA

Presente de indicativo verbos de estado

O wolof non ten equivalente ao verbo *estar*. É o verbo de estado o que traduce o verbo estar. Ex.: *sonn= estar cando/a*

Fórmase co verbo en infinitivo e cos seguintes pronomes

Pronomes persoais

Eu	Dama	Nós	Dañu
Ti	Danga	Vós	Dangeen
Ei/Ela	Dafa	Eles/Elas	Deñu

Exemplos verbo estar

Estar cando/a sonn
Ti estás cando/a Danga sonn

Estar contento/a Beg
Ela está contenta Dafa beg

Exemplos verbo haber ou ter

Ter sede Marr
Eu teño sede Dama marr

Ter calor Tang
Teño calor Dama marr

Verbos transitivos e intransitivos

Os pronomes persoais son os pronomes do presente de indicativo aos que se lles engade a terminación **-y**, agás na segunda persoa do plural (vós).

Exemplo co verbo dem

Eu parto	Damay dem	Nós partimos	Dañuy dem
Ti partes	Dangay dem	Vós partides	Dangeen dem
Ei/ela parte	Dafay dem	Eles/elas parten	Deñuy dem

Outros exemplos

Eu canto	Damay woy	Ei dorme	Dafay nelaw
Ti miras	Dangay xool	Nós traballamos	Dañuy ligeey

Pretérito imperfecto

O pretérito imperfecto fórmase empregando os mesmos pronomes que para o presente de indicativos seguidos de **doon**

Eu	Dama doon	Nós	Daňu doon
Ti	Danga doon	Vós	Dangeen doon
El/ela	Dafa doon	Eles/elas	Deňu doon

Exemplo verbo partir *Dem*

Eu partía	Dama doon dem	Nós partiamos	Daňu doon dem
Ti partías	Danga doon dem	Vós partiades	Dangeen doon dem
El/ela partía	Dafa doon dem	Eles/elas partían	Deňu doon dem

Outros exemplos

Eu cantaba	Dama doon woy
El durmía	Dafa doon nelaw
Nós traballabamos	Daňu doon ligeey
Ti mirabas	Danga doon xool

Pretérito perfecto

O pretérito perfecto fórmase colocando despois do verbo a terminación **-oon** e cos seguintes pronomes

Eu	naa	Nós	Naňu
Ti	nga	Vós	Ngeen
El/ela	na	Eles/elas	Naňu

Exemplo verbo partir *Dem*

Eu marchei	Demoon naa	Nós marchamos	Demoon naňu
Ti marchaches	Demoon nga	Vos marchastes	Demoon ngeen
El/ela marchou	Demoon na	Eles-as marcharon	Demoon naňu

Outros exemplos

Eu cantei	Woyoon naa
El durmiu	Nelawoon na
Nós traballamos	Ligeeyoon naňu
Ti miraches	Xooloon nga

Futuro

O futuro fórmase colocando diante do verbo os pronomes persoais

Eu	Dinaa	Nós	Dinañu
Ti	Dinga	Vós	Dingeen
El/ela	Dina	Eles/elas	Dinañu

Exemplo verbo partir *Dem*

Eu partirei	Dinaa dem	Nós partiremos	Dinañu dem
Ti partirás	Dinga dem	Vós partirede	Dingeen dem
El/ela partirá	Dina dem	El/eles partirán	Dinau dem

Outros exemplos

Eu cantarei	Dinaa woy
El durmirá	Dina nelaw
Nós traballaremos	Dinañu ligeey
Ti mirarás	Dinga xool

Forma negativa

A forma negativa componse do verbo precedido dos pronomes persoais seguintes:

Eu	Duma	Nós	Duñu
Ti	Doo	Vós	Du ngeen
El/ela	Du	Eles/elas	Duñu

Exemplo verbo partir *Dem*

Eu non parto	Duma dem	Nós non partimos	Duñu dem
Ti non partes	Doo dem	Vós non partides	Du ngeen dem
El/ela non parte	Du dem	Eles-as non parten	Duñu dem

Outros exemplos

Eu non canto	Duma woy	Nós non traballamos	Duñu ligeey
El non dorme	Du nelaw	Ti non miras	Doo xool

Forma interrogativa

A forma interrogativa compõe do verbo seguido dos seguintes pronomes persoais:

Eu	Naa	Nós	Nañu
Ti	Nga	Vós	Ngeen
El/ela	Na	Eles/elas	Neñu

Exemplo verbo ver Xool

Vexo?	Xool naa?	Vemos?	Xool nañu?
Ves?	Xool nga?	Vedes?	Xool ngeen?
Ve?	Xool na?	Ven?	Xool neñu?